

IKONIČNOST U ARHITEKTURI I MODI- PARALELE I ODNOSI
U 20. I NA POČETKU 21. VEKA

ICONICITY IN ARCHITECTURE AND FASHION - PARALLELS AND
RELATIONSHIPS IN THE 20TH AND THE BEGINNING OF THE 21ST CENTURY

Jelena Savić, *Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad*

Oblast – ARHITEKTURA

Kratak sadržaj – Osnovna ideja ovog rada jeste da se ispituju paralele i odnosi između dve kreativne umetnosti, arhitekture i mode, krajem 20. i početkom 21. veka, kroz teorijsko ispitivanje njihovih sličnosti i razlika, pri čemu se moda priznaje kao umetnička disciplina. Istaknutim arhitektama i modnim dizajnerima je omogućeno da postanu ikone i ovi kreativni profesionalci su neki od najpoznatijih umetnika, koji praktikuju dizajn i time dostižu ikonski status unutar popularne kulture.

Ključne reči: arhitektura, moda, paralele, stil, idol, ikoničnost

Abstract – The basic idea of this work is to examine parallels and relationships between two creative arts, architecture and fashion, at the end of the 20th and the beginning of the 21st century, through a theoretical examination of their similarities and differences, whereby fashion is recognized as an artistic discipline. Prominent architects and fashion designers are allowed to become icons and these creative professionals are some of the most famous artists who practice design and thereby achieve iconic status within popular culture.

Key words: architecture, fashion, parallels, style, idol, iconic status

1. UVOD

U svakoj istorijskoj epohi mogu da se detektuju i primete stilske veze između okruženja, koje projektuje čovek i odeće, koju on nosi. Ovakva organska interakcija mode i arhitekture može se označiti kao stilska karakteristika datog istorijskog perioda. Najviše prirodni i najintimniji odnos između arhitekture i mode izražava se u jedinstvu rešenja slike, forme, siluete, proporcije, sastavnih delova i dr. Možemo reći da mi ulazimo u odeću poput načina na koji ulazimo u arhitektonsku strukturu.

Nije slučajno što su u davnim vremenima odeću imenovali kao „dom ljudskog tela” označavajući time odnos dva vida kreativnosti- mode i arhitekture. Cvetanje dijaloga ove dve umetnosti posebno je došlo do izražaja krajem 19. i početkom 20. veka. Ovo su vremena Art Nouveau-a i kasnije Art deco, sa arhitektama poput Frenk Lojd Rajta, Peter Berensa i dr. Možemo reći da je to bilo vreme jednostavnih oblika, zgrada lišenih dekora sa otvorenim planom i fluidnim prostorom.

NAPOMENA:

Ovaj rad proistekao je iz master rada čiji mentor je bila dr Ivana Miškeljin, docent.

Ovaj stil se takođe ogleda i u modi zahvaljujući stvaralaštvu Pol Puare-a. On je oslobodio žene od korseta, a nešto kasnije, obukao ih u pantalone, ampir haljine, dajući im slobodu kretanja.

2. TEORIJA VEZA MODE I ARHITEKTURE

U modnom dizajnu i arhitekturi, osnovne komponente “dizajnerski objekti” su isti i predstavljaju istu funkciju. Na primer, haljina ili zgrada su u osnovi dizajnirane da sklone ljudska bića i zaštite svoja tela od prirodnih i neprirodnih pojava u različitim razmerama, ali ono što ih čini tako ličnim i jedinstvenim sa identitetom jesu estetski, funkcionalni i komunikativni kriterijumi. Postoji mnogo ljudi, posebno dizajnera koji veruju da moda ima ogroman uticaj na umetnost i arhitekturu. Kako Quinn kaže, “arhitektura i umetnost su pod uticajem mode i u mnogim slučajevima odeća može biti metafora moderne arhitekture.

Danas modni dizajn utiče na svaku fazu života ljudi. Moda se lako može videti u arhitekturi, opremi u kući, manirima, automobilima, igricama¹. Budući da arhitektonske strukture i odeća moraju biti izgrađeni, postoji takođe i zajednički interes za gradnju i materijale. Kao proizvođači konstrukcija u kojima provodimo svakodnevni život, arhitektura i moda definišu i daju oblik prostorijama naše sredine. Iako postoje sličnosti između mode i arhitekture, postoje i razlike u obimu, proporcijama, veličinama, materijalima i oblicima. Jedna od najvažnijih razlika između ove dve discipline je činjenica da modni dizajn živi u ovom (trenutnom, sadašnjem) trenutku i da svaka sezona dolazi i prolazi, odeća se brzo menjuje, dok sa druge strane arhitektura ima više trajnog postojanja i ostaće među nama mnogo duže vremena.

3. KONCEPT KOŽA + KOSTI

Izložba koja se održala 2006. godine “Skin + Bones: Parallel Practices in Fashion and Architecture” u Muzeju savremene umetnosti u Los Angelesu pruža detaljan pregled paralela između ova dva polja. Kustos Brooke Hodge govori o istorijskom odnosu između arhitekture i mode i detalje svakog načina na koji se one danas presecaju. Ona pruža uvid u uspostavljanje osnovnih sličnosti i razlika između mode i arhitekture i njihov odnos u širem smislu koji može da se prati još od ledenog doba, tokom

¹ Hurlock, E. B., The psychology of dress: an analysis of fashion and its motive. New York: The Ronald press company, 1984.

kojeg su životinjske kože bile korišćene kako za odeću, tako i za skloništa. Kustos Hodge analizira 20. vek i stilske pokrete koji su ispitani od strane drugih autora, uključujući modernizam i dekonstrukciju. Veći deo uvoda posvećuje raspravi o kreativnosti procesa i istraživanju "tektonskih strategija", ili strukturnih inovacija i manipulacija koji postoje ili utiču na arhitekturu i modu. Ovaj deo Hodge je razradila na konceptu kože i kostiju, upoređujući strukture zgrada i odeće sa osnovnim strukturnim elementima ljudskog tela. Ona definiše "kožu" zgrade kao "kontinuiranu spoljašnju površinu koja pokriva strukturni okvir iliti "kosti", i povezuje ih sa odećom koju definiše kao temeljnu strukturu koja se oslanja na kožu i kosti koje su nosioci.

4. PRIZNAVANJE MODE KAO UMETNIČKE DISCIPLINE

Arhitektura je tokom istorije bila prihvaćena kao da ima značajniji umetnički i intelektualni status od mode. Arhitekta i naučnici često poriču modu kao disciplinu, njen arhitektonski vršnjak i ideološki jednak njoj samoj. U intervjuu za Bradley Quinn arhitektonski teoretičar Charles Jencks je rekao: "Moda je sva penušava. Ona nema stvarnu konvergenciju sa arhitekturom, ona je samo preklapanje"², pri tome Quinn piše, "Dok istoričari i akademici ne mogu potvrditi da je moda legitimna umetnička forma ili važeća disciplina umetnosti, niko ne može negirati dubok uticaj koji ga ima na umetnost, kao i arhitekturu, fotografiju, bioskop, film i druge vrste dizajna".³ Uticaj mode na druge umetničke forme nastavlja da raste i arhitekti se okreću ka njoj za inspiraciju. Odeća se brzo proizvodi i ciklus promenljivih stilova je stalno u pokretu. Kontrast tome čine zgrade koje su izgrađene u mnogo dužim vremenskim periodima i kao trajne strukture često dizajnirane da izdrže test vremena. Iz tog razloga, arhitekta i arhitektonski naučnici tradicionalno smatraju da njihovo polje treba da bude oslobođeno od modnog sistema, jer je za njih ono trivijalno i vremenski.

Kako se ova dva polja integrišu sve češće i na dubljim nivoima, arhitektura sve više prihvata modu kao sebi jednakoj, a prihvatanje mode kao forme umetnosti dopušta da se moda nađe i prihvati kao disciplina na istom nivou. I arhitektura i moda razlikuju se između „visokih“ i „niskih“ dela proizvedenih u njihovoj oblasti. „Visoka“ arhitektura, ono što je dizajnirao arhitekta, i „visoka“ moda ili „haute couture“ koju je napravio modni dizajner, lakše se prihvataju kao umetničke forme, često zato što su delo jednog dizajnera ili umetnika. Kada se određene zgrade i odeća koju nije dizajnirao jedan arhitekta ili modni dizajner smatraju umetničkim delima, oni se smatraju izuzecima od standarda utvrđenog opsednutošću svetske umetnosti za "kreativnim genijem". Posledično tome, ne iznenađuje što su tokom prošlog veka određeni arhitekti i modni dizajneri postigli status ikona u svom polju i popularnoj kulturi.

5. IDOL I IKONA U MODI I ARHITEKTURI

Dok oni iz oblasti arhitekture znaju imena mnogih uticajnih arhitekta, samo određeni arhitekti bivaju prepoznati od drugih ljudi koji nisu iz tog polja. Isti

fenomen se javlja i u modi. Oni u industriji prepoznaju nebrojena imena dizajnera i uprkos činjenici da ta moda dopire do još šire publike od arhitekture, relativno mali deo modnih dizajnera su poznati onima izvan terena. Ovi modni dizajneri i arhitekta su postigli status ikone. Izgradnja ovih ikona je složen proces koji je jedinstven u svakom pojedinačnom slučaju. U svojoj osnovnoj definiciji, ikona je "slika; predstavljanje"⁴. Danas, ikona je definisana kao "onaj ko je predmet velike pažnje i predanosti; idol"⁵, kao i "osoba ili stvar koja se smatra reprezentativnim simbolom nečega". Primenom termina "ikona" nad arhitektama i modnim dizajnerima, postoji implikacija ove pažnje i predanosti. U slučaju ikona ove dve umetnosti, njihov ikonski status imitira istinitu osobu i njihovo nasleđe uspostavljanjem idealizirane i preuveličane verzije pojedinca. Da bi se pojedinac smatrao ikonom mora biti priznat od jedne strane publike, koja u ovom slučaju uključuje članove jedne od dva polja, i širu javnost. Bez učešća ove publike, niko ne može biti idealizovan i nazvan ikonom. Reakcija njihove publike izgrađuje svoj ikonski status. Ovi pojedinci predstavljaju svoju profesiju, učestvujući u izgradnji slike arhitekta ili modnog dizajnera. Kao najpoznatija imena u svojim poljima, vlada opšte razumevanje da su ove ikone najbolje u svojoj profesiji. Četiri arhitekta i četiri modna dizajnera izabrani su da predstavljaju ikone u svojim poljima demonstrirajući kvalitet povezan sa takvim figurama. Najčešće, ove ikone su bile inovatori, imaju trajni uticaj na svoje polje. Osam ovde nabrojanih je uključeno u pružanje jedinstvenih perspektiva arhitektama i modnim dizajnerima kako bi demonstrirali raznolikost ikona u svakom polju. Na listi su Le Corbusie, Coco Chanel, Christian Dior, Philip Johnson, Yves Saint Laurent, Zaha Hadid, Frank Gehry i Alexander McQueen. Hronološki poređana imena pokazuju promenu tokom vremena i način na koji su se ikone razvijale poređenjem sa ranijim primerima.

5.1. Arhetip ikoničnog arhitekta i modnog dizajnera

5.1.1. Charles-Édouard Jeanneret-Gris, Le Corbusie (1887-1965)

Le Korbizije je neuhvatljiva ličnost formirana početkom dvadesetog veka. Ozaren modernim dobom i napretkom tehnologije, pokušao je da "mašinom za stanovanje", slobodnim i fleksibilnim osnovama stanova i zelenim površinama obezbedi ljudima, bez razlike, jednako dobre uslove rada, stanovanja i odmora. Postao je jedan od retkih arhitekata čije je slavno i nadaleko poznato ime bilo sastavni deo svakodnevice običnih ljudi. Korbizijeov dizajn za vilu Savoy je revolucionirao arhitekturu i ona je potpuno promenila izgled. Objekat je lišen svih ukrasa, ali jednostavne geometrijske forme i lepota njegovog oblika doprinose izuzetnoj estetičnosti. "Kuća je mašina za stanovanje", reči su čuvenog arhitekta.

5.1.2. Gabrielle Bonheur "Coco" Chanel (1883-1971)

Coco Chanel (Koko Šanel) bila je i ostala kraljica mode 20. veka. Posle Prvog svetskog rata moda se drastično menja, a najvažniji dizajner toga vremena i začetnik novog modnog stila bila je Koko Šanel, francuska modna

² Quinn, *The Fashion of Architecture*, 8

³ Quinn, *The Fashion of Architecture*, 137

⁴ The American Heritage Dictionary of the English Language, 4 ed. (2000) "icon"

⁵ Ibid.

dizajnerka. Avangardna, drugačija, smela, 20-ih godina prošlog veka lansirala je stil koji je bio u potpunoj suprotnosti sa dotadašnjim modnim standardima. Njene ideje se nisu završavale samo na kreiranju modela, ona je iskreirala kompletan modni stil. Popularisala je paž frizure, nakit i aksesuar u vidu broševa, ukrasa za kape, šešire, manžetne od bisera, ali i ležeran način oblačenja-Little Boy look. Uvođenjem "jersey" (žerzej) tkanine, Koko Šanel unosi revoluciju u primeni materijala. Koko zanemaruje tipičan pristup dizajniranju odeće. Dizajn njene male crne haljine predstavlja revoluciju u modi.

5.1.3. Sličnost i povezanost Le Korbizije i Koko Šanel

Na listi 100 najznačajnijih ljudi 20. veka našli su se i jedan arhitekta- Le Korbizije i jedna modna kreatorka-Koko Šanel. Dvadesete godine prošlog veka predstavljaju monumentalne promene u čitavom svetu i veoma su prosperitetne u oba polja. Svetle boje i složeni detalji su bili jedino poznato u modi, dok se nije pojavila "mala crna haljina" i bela "mašina za stanovanje" delo u arhitekturi i ta dva dizajnerska dela, svako iz svoje profesije, promenili su pravac celokupnog dizajna širom sveta. Le Korbizije i Koko Šanel su nosioci moderne i stvaraoci novih stilova, a takođe unose i nove materijale u svojim oblastima koji menjaju pravac njihovih industrija. Velika Koko Šanel je volela da kaže: "Moda je arhitektura-reč je o proporcijama!"

5.2. Nosioci inovacija u arhitekturi i modi

5.2.1. Philip Johnson (1906-2005)

Filip Džonson je uticajni američki arhitekta, osnivač i direktor Odseka za arhitekturu Njujorškog Muzeja moderne umetnosti, a zajedno sa Rusel Hičkokom napisao je "The International Style" i napravio istoimenu izložbu koja je uvela modernu arhitekturu u američku javnost. Džonsonov prvi uticaj u arhitekturi bila je njegova upotreba stakla, njegovo remek-delo "Glass House", rađeno u striktnom modernizmu, a koje se ispostavilo kao veoma uticajan i inovativan rad. Nakon toga Džonson dolazi do upotrebe postmodernističkih izraza na "AT&T Headquarters Building, a pri tome on je vodio ili u najmanju ruku potvrđivao skoro svaki veći trend u savremenoj arhitekturi u proteklih 60 godina i bio je prvi dobitnik Pritckerove nagrade.

5.2.2. Christian Dior (1905-1957)

Ime Kristijan Dior danas je sinonim za luksuz, lepotu i dobar ukus. Predani rad i pre svega inovativnost su osobine koje su ga postavile na mesto jednog od najvećih modnih vizionara dvadesetog veka. Stvarao je strukturalne kreacije čiju inspiraciju je pronalazio u svojoj ljubavi prema arhitekturi i cveću, a u modu je uveo nove siluete. "Moj san je arhitektura. Haljina je komad kratkoročne arhitekture, dizajniran da naglasi proporcije ženskog tela", čuveni je citat slavnog Diora.

5.2.3. Inovativne veze dve ikone

Filip Džonson i Kristijan Dior predstavljaju dva velikana u arhitekturi i modi, a poznati su kao inovatori i predvodnici novih stilova. Arhitekta i modni kreator čiji je san arhitektura, kroz svoj rad se zalažu i oslanjaju na proporcije. Obojica pišu principe po kojima se menja i nastavlja dalja istorija arhitekture, tj. mode, a minimalizam se može primetiti u radu oba stvaraoca. Dok

Filip Džonson radi ekskluzivne i velike projekte, isto tako modeli Kristijana Diora se smatraju ekskluzivnošću u svetu mode. Pored njihovih sličnosti, Džonson i Dior su upareni i zbog vidljivog kontrasta, kako u trajanju života i karijere, tako i zbog karaktera njihovih ličnosti. Diorov život je trajao kratko, svega 52 godine i bio je sramežljiv i povučen i nije voleo da se prikazuje u javnosti, dok je Džonson uspeo da proživi gotovo duplo duži životni vek, umro je u 99-oj godini života, a svet ga pamti i po veoma javnoj ličnosti i izražajnom karakteru.

5.3. Uspešan spoj umetnosti i biznisa

5.3.1. Zaha Mohammad Hadid (1950-2016)

Zaha Hadid se smatra jednom od najpoznatijih figura na današnjoj arhitektonskoj sceni zbog svog atraktivnog, visokog uticaja, svestranog i evokativnog stila. Njen rad prati mnoštvo skica, slika i animacija koji otkrivaju njenu izuzetnu kreativnost, temeljitost njenog istraživanja i želju da se izdvoji i izađe iz prostornih ograničenja, odustajući pri tome od klasičnih šema. Izdvaja se i zalaže za korišćenje naprednih tehnologija, čineći je izuzetnim predstavnikom modernog dekonstruktivizma u arhitekturi. Saradnja sa različitim modnim kućama stvorila je za Zahu Hadid mogućnost da svoje ideje o prostoru izrazi kroz različite medije i arhitektonsku praksu poveže sa biznisom.

5.3.2. Yves Saint Laurent (1936-2008)

Pre pola veka Iv Sen Loran osnovao je sopstvenu modnu kuću pod istoimenim nazivom koja je postala carstvo visoke mode, ekstravagancije i glamura, ali i spoj umetnosti i dobrog biznisa. Koko Šanel je ženama dala slobodu. Iv Sen Loran im je dao moć".- rekao je Pjer Berž dugogodišnji prijatelj i partner Lorana. Najradikalnije Loranovo delo jeste smoking za žene. Sredinom šezdesetih osmislio je luksuznu žensku "pret-a-porter" liniju. Bila je to linija industrijski masovno proizvedene dizajnerske odeće kojom je doprineo demokratizaciji mode i ona je postala dostupnija širem krugu potrošača.

5.3.3. Paralele dva umetnika

Kada se umetnički izraz spoji sa biznisom, dobiju se dva velika imena kao što su Zaha Hadid i Iv Sen Loran. Sličnosti ovog arhitekta i dizajnera su mnogobrojne. Zaha se zalagala za jačinu žena na poslovnoj sceni, a kreator Sen Loran je težio istom pravcu, kreirao i stvarao da bi ženama dao moć. Kreativnost i istraživanja, smislenost i modernost, samo su neke od karakteristika kojima se mogu opisati projekti oba stvaraoca. Koliko je umetnost prisutna i bitna u sferi obe profesije, govori i njen uticaj i inspiracija na obe strane. Ruski slikar Kazimir Maljevič bio je inspiracija Zahi Hadid, dok se Iv Sen Loran nadahnut Pit Mondrijanom proslavio stvarajući jedinstvenu "A la Mondrijan" haljinu. Sen Loran uvodi masovnu proizvodnju u modu, dok Zaha uvodi nove tehnologije, a krajnji proizvod je uspešan biznis na obe strane, s komercijalizacijom kao negativnim efekatom koji se posledično javlja i kod jednih i kod drugih.

5.4. Spoj provokacije i umetnosti dva genija

5.4.1. Frank Owen Gehry (1929-)

Frenk Geri je američki arhitekta kanadskog porekla poznat po provokativnom i često skulpturalnom pristupu gra-

devinskom dizajnu, čija je linija rada dekonstruktivizam. Reakcije na njegovu arhitekturu su veoma oscilirajuće, neki je prihvataju kao nešto što pomera granice, neki smatraju da su njegove mase i forme usiljene, ali neosporna činjenica je da je Frenk Geri danas jedno od najzvučnijih ako ne i najviše pominjanih imena u sferi arhitekture. „Forma ne mora uopšte da sledi funkciju”, reče poznati Geri i tako uruši jednu od najvećih dizajnerskih dogmi 20. veka. Od arhitektonskih projekata, najpoznatiji i najbolji primer njegovog stila predstavlja Gugenhajmov muzej u Bilbao, Španiji, koji je obložen pločama od titanijuma. Upravo ovaj muzej je jedna od prvih građevina koja ima status ikone.

5.4.2. Lee Alexander McQueen (1965-2010)

Aleksander Mekvin je dizajner koga prati pridev kontroverzni i opis “enfant terrible”- momak koji voli šokirati, tj. “Huligan engleske modne scene”. Teatralnost je bila njegov zaštitni znak, a sve što je radio izazivalo je snažne emocije- kod njega i kod zaljubljenica u modu. Uneo je ekstravaganciju i dramu u prezentaciju kolekcija, dok je u duši bio romantičar. Kako kolekcije, tako i revije Aleksander Mekvina, bile su osmišljene kao umetnički doživljaj. Svaka kolekcija je imala temu kroz koju je, odećom i njenom prezentacijom, iznosio svoje stavove i kritiku savremenog društva i dešavanja u njemu vezana za rasu, rod, religiju, klasu, seksualnost, životno okruženje... Moda predstavlja sredstvo njegovog umetničkog izraza.

5.4.3. Krajnji proizvod provokacije i umetnosti

Na prvi pogled nespojive ličnosti po pitanju hronologije, od godine rođenja, do života i stvaranja, ali na drugi veoma sličnog stila, stava i shvatanja. Kontroverznost i provokacija, skulpturalnost i teatralnost, samo su neki od naslova koji su opisivali ove dve ličnosti. Dok je Geriju arhitektura, Mekvinu je moda sredstvo umetničkog izraza. Dok Geri govori da arhitektura ne mora da sledi funkciju, Mekvin stvara kreacije koje nisu nosive za svaki dan, ali su izuzetno zanimljiv dizajnerski komad. I jedan i drugi prozvani ikonama u svojim zanimanjima, dizajneri su kreacija koje i same postaju ikone. Promovišu i zagovaraju upotrebu sopstvenog stila, stava, znanja i veštine u kreativnom procesu stvaranja. Upravo te osobine, omogućile su im da ne budu jednostavni za kopiranje i da se pri prvom pogledu na njihova ostvarenja, prepoznaju ova dva genija kao autori.

5.5. Diskusija o ikoničnosti

Svaka od osam ikona predstavlja određeni trenutak u istoriji arhitekture i mode. Na primer, Le Korbizje se smatra ocem modernizma, ali i kao vrlo kontraverzna ličnost. Mali broj arhitekata 20. veka je bio hvaljen, ili kritikovan, u istoj meri kao i Le Korbizje. Istovremeno, ispitivanje njegove ikoničnosti daje pogled na vrednosti arhitekture i interese društva tokom svog vremena.

6. ZAVRŠNE NAPOMENE I ZAKLJUČCI

Iako na prvi pogled ne postoji veza između arhitekture i modnog dizajna, kada se ispita pravo značenje obe oblasti, otkrivaju se snažni odnosi. Veza između ove dve industrije postala je jača ostvarivanjem činjenice da obe slede slične koncepte i teorije, a takođe se obe zasnivaju na umetnosti, estetici, obliku i strukturi. Ovaj paralelni odnos prožet je i stalnim promenama ukusa i stilova. Osim toga, činjenica je da i arhitektura i modni dizajn zavise od faktora kao što su vreme, kultura, društvo, tehnologija, nauka i dr.

U osnovi, arhitektura i moda dele istu svrhu, a to je da obezbede sklonište i zaštite ljudsko telo. U tom smislu živimo u arhitekturi i modi. Izgradnja ikona u obe oblasti ističe paralele i raskrsnice između ova dva polja. Arhitekta i modni dizajneri koji dostižu ovaj status imaju jedinstvenu poziciju u društvu koja se ne može naći u bilo kojoj drugoj profesiji. Uporedne analize 8 ikona i zbog čega su baš oni izabrani kao predstavnici, jesu činjenice da su stvaraoci novih ideja i stilova, novih misli i pristupa samoj arhitekturi i modi.

7. LITERATURA

- [1] Conrads, U., Programs and Manifestoes on 20Th-Century Architecture. Cambridge: The MIT Press, 1975.
- [2] Hurlock, E. B., The psychology of dress: an analysis of fashion and its motive. New York: The Ronald press company, 1984.
- [3] Quinn, Bradley, The Fashion of Architecture. New York: Berg, 2003.
- [4] Wigley, Mark, White Walls, Designer Dresses. Cambridge, MA: MIT Press, 1995.
- [5] Hodge, Brooke, Skin + Bones: Parallel Practices in Fashion and Architecture. Los Angeles: Museum of Contemporary Art, 2006.

Kratka biografija:

Jelena Savić, rođena u Bačkom Jarku 05.02.1990. godine. Diplomski rad odbranila je 2015. godine na Fakultetu tehničkih nauka u Novom Sadu i stekla zvanje dipl. inž. arh. Master rad na smeru Savremene teorije i tehnologije u arhitekturi brani u novembru 2018. god.